

Oredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 23a
Telefon 67-80

Oredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajinne
LJUBLJANA, Beogradska ul. 22.

ISTRA

Narod, koji se odrece ma i jedne
stope krvlju i znojem otaca svo-
jih natopljene zemlje nije dostojan
da se nazivlje narodom

Manjinski odjeli UZ PUČKE ŠKOLE NA PODRUČJU BANOVINE HRVATSKE

Novine su prošlih dana objavile propise, što ih je potpisao Ban Banovine Hrvatske dr. Subašić, za otvaranje odjela pučkih škola za djecu narodnih manjina na području Banovine Hrvatske. Uredba glasi:

1. U banovini Hrvatskoj se može otvoriti odio pučke škole sa nedržavnim nastavnim jezikom, ako postoje sljedeći uvjeti:

1. Ako u mjestu, za koje se traži takav odio, u značajnoj mjeri stanuju državljani kraljevine Jugoslavije s nedržavnim materinjskim jezikom.

2. Ako za zatraženi novi odio ima namjene 30 upisanih učenika dotičnog materinjskog jezika. Iz opravdanih razloga odobrit će ban otvorenje onakvog odjela i za manje, ako taj broj nije manji od 25.

3. Djeca jedne nedržavne narodnosti ne mogu polaziti školu druge nedržavne narodnosti.

4. Djeca državnog (hrvatskog, srpskog, slovenskog) materinjskog jezika moraju polaziti pučku školu s državnim nastavnim jezikom, a djeca druge narodnosti i jezika mogu polaziti odjelo pučke škole s državnim nastavnim jezikom, ako to zahtijevaju roditelji.

5. Djeca stranih državljana se mogu — prema želji njihovih roditelja — primati ili u odjelo s državnim nastavnim jezikom ili u odjelo svog materinjskog jezika, ako takovi u mjestu postoje i ako u njima imade slobodnog mjesta.

6. Djeca stranih državljana ne mogu se uzimati u obzir za uvjet naveden pod 2.

7. Ako u jednome mjestu imade više odjela iste narodnosti, oni mogu imati upravitelja, koji se postavlja iz redova nastavnika tih odjela.

8. Učitelji odjela nedržavne narodnosti treba da pored hrvatskoga jezika potpuno vladaju i jezikom dotične narodnosti.

9. Odluku o otvaranju odjela pučke škole za druge narodnosti donosi ban na molbu roditelja, koja se podnosi nakon izvršenog upisa učenika.

To je prvi dio uredbе, koji smo donijeli od riječi do riječi, te je toliko jasan da je svaki komentar izlišan. Tek ćemo upozoriti na bitne točke tih propisa iz kojih se vidi, da se u svakom mjestu, gdje živi stanovništvo broj jugoslavenskih državljana strane narodnosti, mogu otvoriti odjeli škole s nedržavnim jezikom, i da je zato potrebna broj od najmanje 30 odnosno 25 učenika. Kako se vidi iz posljednje stavke odlučno je zato, da i te dijete ići u školu s hrvatskim jezikom ili u odjel sa stranim nastavnim jezikom, volje njegovih roditelja, koji su nesumnjivo najkompetentniji da odluče o tome, kako žele da im se njihovo dijete školuje.

U drugom dijelu uredbе iznose se propisi o upisu učenika i način, na koji će roditelji djece strane narodnosti dovesti do izražaja svoje pravo, što im ga daje uredba Bana Banovine Hrvatske.

Upis učenika u odjelo pučkih škola s nedržavnim nastavnim jezikom vrši se svake godine od 1. svibnja do 1. srpnja, a iznimno ove je godine produžen upis do kraja kolovoza.

Roditelji djeteta jedne narodne manjine podnose kod upisa upravitelju škole, kod kojih postoji odio pučke škole te narodnosti ili se takav želi zamoliti, neobijugovanu pismenu izjavu, u kojoj navode, da su pripadnici dotične narodne manjine i da žele upisati svoje dijete u odio svoga materinjskog jezika. Pored onakve izjave predaju upravitelju još krnsi list djeteta i — ako je već polazio pučku školu s državnim nastavnim jezikom — svjedodžbu o posljednjem svršenom razredu.

S ovom naredbom stavljaju se van snagu za područje Banovine Hrvatske sve prijašnje odluke ministarstva prosvjete, koje se odnose na otvaranje i upis djece u odjela pučkih škola s nedržavnim nastavnim jezikom.

Koliko je nama poznato nije se na ovu veću važnu uredbu polazne osvrnula nijedna hrvatska novina, a nisu se o njoj izjasnili u svojoj štampi ni predstavnici narodnih manjina na području banovine Hrvatske, kojih se to tiče. No biti li komentari s principijelnoga, političkoga, praktičnoga pedagoškoga i kakvog još drugoga gledišta ovakvi ili onakvi, to može stajati, da se i u ovoj uredbi očituje slobodnost u postupku prema narodnim manjina i jasna volja, da se pripadnicima narodnih manjina u Banovini Hrvatskoj na području pučke škole pruži najšira mogućnost za slobodno njegovanje njihovoga materinjskoga jezika i obuku njihovog podmlatka u materinjskom im jeziku.

To je u ostalom u skladu s naravnim i nacionalnim pravima svakoga naroda i svake njegove imalo znatnije skupine, bez obzira unutar kojih granica se ona nalazila.

PROSLAVA U ČAST Dra V. MAČKA

Prošle subote i nedjelje održana je proslava 61. rođendana i imendana predsjednika HSS i vodje hrvatskoga naroda Dra Vlatka Mačka. Proslava je održana u svim hrvatskim krajevima, u gradu i na selu, a najveća je održana u Zagrebu, glavnom središtu hrvatskoga naroda.

Proslava je započela u subotu u jutro svečanom službom Božjom u Markovoj crkvi, nakon čega su slijedila čestitanja jubilaru. Na večer je velebna manifestaciona povorka prošla glavnim gradskim ulicama na Prilaz, da pozdravi svečara pred njegovim stanom. Dr. Maček je s prozora svoje kuće u društvu svojih najbližih političkih i stranačkih suradnika promatrao mimohod povorke.

Na govor, kojim ga je pozdravio narodni zastupnik Pećnik, Dr. Maček je odgovorio kratkim govorom, u kojem je među ostalim rekao:

«Kao i svake godine i ove sam godine trunut ovom manifestacijom ljubavi hrvatskoga naroda. Mi ove godine ovaj dan dočekujemo djelomično ljepše, slobodnije i veselije, nego prijašnjih godina, ali s druge strane dočekujemo taj rođendan s mnogo više zabrinutosti, nego što je to bilo prošlih godina... Budite uvjereni, nastojat će da spasim hrvatskoga naroda, čitavog jugoslavenskog državi, cijelome Balkanu mir, koliko to bude ikako moguće!»

Drugi dan proslave, nedjelju, proveo je Dr. Maček na selu, posjetivši nekoliko većih i manjih hrvatskih mjesta, da time naglasi važnost ove manifestacije, u kojoj su jednako sudjelovali grad i selo. U Donjoj Stubici, gdje su ga seljaci oduševljeno dočekali, kao što u ga, u ostalom i u svim mjestima gdje se pojavilo oduševljeno dočekali i pozdravili. Dr. Maček je također održao kraći govor, u kojem je istaknuo kako danas

živimo u doba kad se mijenja svijet. Ono što je prije dvadeset godina bilo stvoreno nasiljem i bez pitanja pojedinih naroda, ovo se ruši. Što će biti novo stvoreno, to danas zna samo dragi Bog. Ali jedno znamo i mi — rekao je Dr. Maček — što god bude stvoreno, ako ne bude stvoreno po volji naroda hrvatskoga, ne će za Hrvate vrijediti.

Proslavi rođendana i imendana Dra Mačka u Zagrebu, a djelomično i u hrvatskoj pokrajini prateći Dra Mačka na njegovom putu, prisustvovali su i brojni strani novinari, beogradske dopisnice stranih, napose njemačkih i talijanskih listova. Od talijanskih novinara bili su u Zagrebu dopisnik torinjske »Stampe« Alfio Russo i dopisnik rimske »Giornale d'Italia« i tršćanskoga »Piccola« Tomajuoli. Bili su nadalje prisutni novinski ataše bugarskoga poslanstva u Beogradu Georgijev i dopisnik ruske novinske agencije »Tass« Poletajev, kome je to bio prvi boravak u Zagrebu. Poletajev je iskoristio priliku da se pobliže upozna s Hrvatskom, pa je posjetio još i neka mjesta u Hrvatskom Zagorju te Hrvatsko Primorje (Crikvenicu).

Povodom proslave predsjednika HSS i podpredsjednika vlade Dra Mačka boravili su u Zagrebu i brojni ministri, a od stranih diplomata doputovalo je u Zagreb, privatno, talijanski poslanik u Beogradu Mameli. Dru Mačku čestitali su proslavu brojni političari, među ostalim predsjednik vlade Cvetković, ministar dr. Korošec, ban Natlačen i t. d.

Hrvatske novine od subote, nedjelje i ponedjeljka posvetile su čitave stranice proslavi. Pisući o značenju manifestacija održanih u Zagrebu i hrvatskoj pokrajini, »Obzor« je naglasio, da su dvodnevne manifestacije prilikom proslave rođendana i imendana Dra Mačka idući glavnih hrvatskih zemalja ponovno potvrdile, da hrvatski narod stoji uz Dra Mačka, i da je spreman podnijeti svaku žrtvu, koju bi od njega tražila hrvatska domovina.

NARODNOSNI PROBLEMI U RUMUNJSKOJ

UKRAJINCI, BUGARI, RUSI I JUGOSLAVENI U RUMUNJSKOJ

U bečkom časopisu »Volkstum und Sidosstern«, u broju za lipanj, napisao je Egon Lendl članak pod naslovom »Životni prostor rumunjskoga naroda i novi narodni pogranični problemi«. Nakon što je označio rumunjski centralni narodni teritorij — Transilvaniju visoravan i Karpatski vijenac — koji su Rumunji s jedne strane prešli a s druge strane strani elementi ušli u taj rumunjski životni prostor, autor posećuje posebnu pažnju manjinama na istoku i na zapadu rumunjskog životnoga prostora, t. j. Ukrajinca, Rusina i Bugarina s jedne, a Mađarima i Jugoslovenima s druge strane.

Ukrajinci su nastanjeni u predjelima od gornje Tise, preko Karpata do Bukovine i dalje do istočne Besarabije. Ali ukrajinska naselja dopiru čak i do Crnoga mora. Narodište je ukrajinski živalj dopro duboko u šumske krajeve Bukovine.

Lendl računa da ima u Rumunjskoj — prije pripojenja Besarabije i Bukovine Sovjetskoj Uniji — oko 600.000 Ukrajinaca. Najviši kulturni stupanj dostigli su Ukrajinci u Bukovini dok se oni u Mađarskoj i Rusiji nisu tako brzo kulturno razvijali. U Bukovini ima oko 250.000 Ukrajinaca, a broj Rumunja iznosi oko 400.000. Sovjetska Rusija je, kako je poznato, zapojela samo sjeverni dio Bukovine.

No kako je općenito teško dovesti u sklad statistike oprečnih tabora tako imamo i ovdje slučaj s drukčijom, protivnom tvrdnjom u pogledu broja Ukrajinaca u Bukovini. Tako na pr. organ jugoslavenskog Ukrajincima »Ruski Novine Ističe, da u Bukovini živi 400.000 Ukrajinaca (41 posto od cjelokupnoga stanovništva). Trideset posto su Ru-

munji, Nijemaca ima 20 posto, a ostalo su Poljaci.

Druga manjina u Rumunjskoj, Bugari su nastanjeni prvenstveno u Dobruđi, zatim u Besarabiji, a u samom Banatu. Dobruđa je pripojena Rumunjskoj godine 1878. mirom u San Stefanu. Nakon balkanskoga rata godine 1913. kad su rumunjske čete upale u južnu Dobruđu, pripojena je Rumunjskoj i pokrajina Deli Orman. U Dobruđi ima oko 185.000 Bugara, koji imaju većinu u okružjima Dorostor i Kaliakra. Nesto manji je broj Bugara u Besarabiji. Što se tiče Mađara koji žive unutar rumunjskih granica njihov je broj također veoma znatan, a upravo u posljednje vrijeme postao je aktualan problem mađarske manjine u Rumunjskoj kao i pitanje teritorijalnih ispravaka granice prema Mađarskoj.

U Rumunjskoj je znatna i njemačka manjina (Saci u Erdelju), a na ušću Dunava pored Ukrajinaca, Nijemaca, Bugara i Rumunja nalaze se i oko 400.000 Velikorusa (po rumunjskim statističkama), a njihova naselja nalaze se čak južno od ušća Dunava u Dobruđi.

U Rumunjskoj živi i stanoviti broj Hrvata i Srba. Lendl veli, da broj Srba iznosi 40.000, a da se njihova naselja prostiru od Banatske klisure uz jugoslavensko-rumunjsku granicu, kroz južni Banat i dalje prema sjeveru. Broj Rumunja u jugoslavenskom Banatu je nešto veći.

U vezi s tim člankom »Ravnopravnost« primjećuje, da je njemački autor propustio navesti i Hrvate-Krašovane, kojih da ima sedam do deset tisuća, a da je i broj samih Srba odveć nisko ocijenjen.

TJEDAN MEDUNARODNE POLITIKE NOVINE JAVLAJU

U času dok ovo pišemo, da je njemačka vlada službeno pozvala bugarske i rumunjske državnike u posjet, pa bi najprije imali krenuti u Salzburg na konferenciju s ministrom vanjskih poslova von Ribbentropom, rumunjski ministar predsjednik Giurguti i ministar vanjskih poslova Manolescu, a zatim krcem tjedna, i bugarski ministar predsjednik Filov i ministar vanjskih poslova Popov.

Put rumunjskih i bugarskih državnika u Njemacku, koji dolazi kratko vrijeme nakon sličnoga putovanja krcfa Telekyja i grofa Csakyja, u vezi je s rumunjskim pitanjem, koje je — kako smo u jednom prijašnjem pregledu napomenuli — postalo otvoreno sovjetskom akcijom prema Rumunjskoj dotično pripojenjem Besarabije i sjeverne Bukovine. Kako ni Mađarska a ni Bugarska nisu krile svojih revizionističkih težnja na štetu Rumunjske, bilo je jasno, da će i one postaviti svoje zahtjeve. Jasno je također bilo i to, da one to ne mogu učiniti na način sovjetske unije, izravnom presilom, već posredno preko sila osovine, na koje su i oslanjale svoje revizionističke težnje, uz njihovo posredovanje i njihov pristanak.

Kad je došlo nedavno do puta mađarskih državnika u München pomislili su neki, da je za Mađarsku nastupio trenutak, da se ispune njeni zahtjevi za vraćanjem Erdelja. Međutim se pokazalo, da sadašnji momenat zato nije prikladan, te da valja pričekati do konca rata s Engleskom da se potpuno uradi pitanje evropskoga jugoistoka, u kome začijelo — harem sa stanovitiša revizionizma susjednih država, Mađarske i Bugarske — rumunjsko pitanje predstavlja centralni problem.

Kako poziv rumunjskih i bugarskih državnika dolazi prije navale na Englesku znak je, da je u rumunjskom pitanju u međuvremenu došlo do novih momenata. Pri tome se — čini se — sve više ispoljuje tendencija, da se to pitanje ne riješi jednostrano, na preveliku štetu Rumunjske, što pokazuje i sam poziv upućen rumunjskim vodećim političarima, kao što se može predmišljati faktorima savjetovati ono, što je savjetovano nedavno mađarskim ministrom, da se sa svojim zahtjevima još malo strpe, te da je jedini put kojim valja ići riješenju viselih pitanja između Rumunjske i Bugarske put mirnoga rješenja, put izravnoga sporazuma.

Možda se ne će pogriješiti, ako se ovo novo aktualiziranje rumunjskoga pitanja dovede u vezu sa sovjetskom akcijom na Baltiku gdje se ovih dana odigrava epilog onoga procesa, koji je započeo kiobom Poljske u rujnu, a nastavlja se sklaapanjem dvostrukih paktova o uzajamnoj pomoći s trima baltičkim državama Litvom, Estonskom i Lotičskom, i sovjetsko-finskih paktova u Münchenu, u glavnom gradovima triju naših naroda, još barm formalno samostalnih država, novi su parlamentari izglasali zakon o pripojenju savezu sovjetskih republika, čime će sovjeti, kad se u Moskvi formalno odobre ove odluke donesene istoga dana, 21. o. mj. u prisutnosti moskovskih izaslanika, proširiti svoje državne granice prema sjeverozapadu. Litva, Lotička i Estonska su time kao države likvidirane, i odsada će se o njima govoriti kao sovjetskim republikama, dijelovima sovjetske unije.

Sigurno je da za momenat taj sovjetski korak ne će izazvati nikakvih komplikacija, a to se može zaključiti i iz velikoga Hitlerovog govora, što ga je održao prošloga večera u Reichstagu, u kojem je njemački vođa istaknuo, kako su između Reicha i Sovjetske unije podijeljene interesne sfere, i kako je naravno spekulirati s nekim njihovim predstojećim sukobom.

Ali ako je sukob u sadašnjem času isključen to naravno ne znači da sile osovine ne će nastojati, da na drugom, za njih veoma važnim sektorima — a takav je bez sumnje evropski jugoistok i Balkan — ne afirmiraju i osiguraju svoje interese.

Već spomenuti Hitlerov govor zrcen u prisutnosti grofa Ciana, koji je u glavnom bio namijenjen Engleskoj, općenito je promućun kao posljednji ultimatum Velikoj Britaniji, da nausti svoje stanovitiše i previne ratom. Koliko to niži odgovorni faktori ne učine uslijedit će munjevita navala. Kako se vidjelo iz zvorova britanskih državnika Englezi oretnostavljaju za sada još zastavak rata nego kapitulaciju, pa se prema tome rat Njemačke i Italije protiv Engleske i zemalja britanskoga imperija (Nastavak na 2. str. 1. stupac)

VIJESTI IZ ZADRA

Zadar — Slamske blizanke. U zadarskoj bolnici rodila je jedna žena dvojke, koji su bili preko čitave hrpenjače zajedno srasli. Bile su dvije djevojčice. Nakon jednog rata obe su umrle jedna za drugom. Razudbom njihovih tijela ustanovljeno je da je osim srasne hrpenjače u njihovim tijelima bilo i mnogo drugih abnormalnosti tako da ne bi bile mogle živjeti ni onda, kad bi eventualno operacijom bilo izvršilo rastavljanje jedne od druge.

Zadar — Strašno nevrieme. Na 18 o. m. pod veći vladalo je u Zadru strašno nevrieme, koje je došlo negdje s mora sa zapada. Udavci vjetra i oluje dolazili su naglo jedan za drugim čupajući stabla, skidajući krovove i rušeći dimnjake. Ciele s krovova letjele su na sve strane no žrtava nije bilo, jer su se svi ljudi ubrzo povukli s ulica u svoje kuće. Vihor je otkidao prozore i razli-fao izloge dućana, noseći zavese kojima su izložaj natkriveni, u krpama na sve strane.

More kao je to poblesnilo, njegov je izgled bio užasnan upravo apokaliptički. Valovi su kuzali savršene oblike, dižući se no nekoliko metara u vis. Neke su ladje otkinute i odnesene daleko van na more, dok su druge bačene o obalu bile sasvim razbitene na komade. Manje ladjice izbačile su valovi daleko na cestu uz obalu. U isto doba suslo se iz neba strašan pljusak, pravi prolom oblaka.

Sve to, međutim, nije duro trajalo, jer se je još prije zalaska sunca, sunce još jednom pokazalo na nebu i nasmilao pozlatilo mokri i pokisi grad.

SABRALIŠTA ŽITA

Rovinj — Žetva i vršenje žita približava se kraju. Po svim općinama izvešeni su pljaski koji pozivaju narod da sav višak žita odmah izruči u državna sabrališta po utvrđenoj cijeni. Za privatnu porabu smije se zadržati točno određena količina koja se kreće prema broju članova obitelji. Prodavanje žita privatnim licima je najstrože zabranjeno.

MORSKI PAS U VOLOSKOM

Volosko — Ribari, zaposleni na tu-olovci u voloskom zalivu, bili su prošle sedmice ne malo iznenađeni kada su počeli vući mreže, u kojima je po njihovom mišljenju bila bogata lovinna tune. Tune je zaista bilo mnogo, no malo je što ostalo za njih, jer je ogromna ledan morski pas upao u mrežu i požderao golemu količinu uhvaćene ribe, a nato razderao mrežu i nestao u morskim dubinama.

Oblizni ribari su već nekoliko dana prije toga obavijestili vlasti, da po krakerskom zalivu luta veliki morski pas.

AJDOVŠČINA DOBILA NOVEGA ŽUPNIKA

Ajdovščina, julija. — Dne 1. julija je bit ameščen za župnika v Ajdovščini Dušan Bračina, dosedani župni upravitelj ori Sv. Tomažu.

DUHOVNIŠKA VEST

Trst, julija. — Novomašnik Dominik Pegan iz Ponikey na Krasu je bit imenovan za kaplana v Duzetu.

NOVI DOKTORJI

Gorica, julija. — Na univerzi v Padovi so doktorirali iz filozofije: Mirko Zupančić iz Vrotoje, Boris Biteznik iz Solkana in Stefanija Ravnić iz Lupožave v Istri. Iz inženirstva je doktoriral Vilko Cermelj iz Šturij. Cestiamo!

STRELA GA JE UBILA

Tolmin, julija. Na planini Kuk nad Tolminom je divjala nevlita. Predelavec Vamoss, doma iz starih pokrajin, si je kljub neurju se dal opravka na prostem. Med silnim gromom je udarila strela in za delo nesrečnega delavca. Obležal je na mestu mrtve.

NEGREČA NA ZELEZNICI

Tolmin, julija. — Na železniški postaji v Podmelcu v Baški dolini so premikali vlak. Zaradi nepričakovane sunka železniškega voza je 26-letni železnar Damijel Leban zublil ravnateljstvo, padel na tla in si zlomil desno noko. Odpehali so ga s prvim vlakom v goriško bolnišnico.

(Nastavak s prve strane)

nastavlja. Kakav će nierov tok biti pokazat će skori danl, a da će biti nepoštedan i strašan — to se unaprijed općenito naviještje.

Dok je evropska javnost, kako se vidi, pod dojmom sadanja rata i ostalih promjena, koje se provode, oduse je na miran način, ali ipak u znaku rata — došlo se u Havani, glavnom gradu otoka Kube, sastala panamerička konferencija. Ministri vanjskih poslova država američkora kontinenta, istina raspravljaju o čisto američkim pitanjima, ali i ta vijećanja s obzirom na ciljeve konferencije, koji se mogu ukratko definirati kao jačanje i izgradnja sveameričke solidarnosti pod vodstvom USA, stoje pod utjecajem rata, koji vode evropske velevlasti.

Drugim riječima i oni nafudalcenti koji ne sudjeluju u ratu, i ne žele ga, ne mogu mu se nikako oteti!

MATE BAŠTIJAN

PJESNIK I RODOLJUB

Nažalost vrlo je malo poznat ovaj naš veliki istarski nacionalni radnik i starijima, a još manje našoj omladini. Zašto? Zato, što Mate Baštijan nije pisao o sebi, nije sebe isticao ni hvalio; sve što je napisao u novinama, nije potpisivao; sve što je za naš narod u Istri uradio na polju političkom i prosvjetnom, radio je tiho, a ne javno.

Taj Baštijanov javni, dotično tajni rad mogao bi se pripisati njegovoj skromnosti i nesebitnosti. Drugi razlog bio taj što je bio svećenik i vjeroučitelj na talijanskoj gimnaziji u Trstu. Prigodom pogreba Mate Baštijana (1885. g.) u Trstu, održao mu je nadgrobni govor tadašnji kanonik Šterk (kasnije biskup u Krku i Trstu) na hrvatskom jeziku, što je začudilo neke prisutne Tršćane Talijane. Jedan stojeći blizu mene reče: »Appena adesso savemo che lera Slavco. Teško je bilo nalme u ono doba ispoljavati se nacionalno, a osobito Baštijanu kao kateheti na talijanskoj gimnaziji. Ipak je bio on naš prvi i najveći nacionalni radnik u Istri. Prvi...»

Zarki rodoljub videći svoj zapostavljeni i zapušteni narod, dao se odusevljeno na posao. Osnovao je sa prijateljima tada kanonikom Dobriplom, Karabaicem, Ujčićem i Padavićem g. 1870. »Naša Slogue«, taj prvi naš Istarski list, kojeg je bio deset godina odličnim urednikom. To su znali samo njegovi lični prijatelji, a javnost nije. — Kao »službeni« urednik bio je označen po Ant. Karabaicu. Mate Baštijan kao prvi urednik »N. Slogue« pisao je uvodne članke, političke preglede, a i dopise na temelju onoga što je čuo i vidio i na temelju onog što bi doznao pismeno i usmeno od mnogih naših Istrana koji su ga često posjećivali u Trstu. Pisao je i »Jurinu i Franihuc«, čiji su šaljivi ali poučni razgovori najviše interesirali naš seljački svijet. Pamtim kao dijete kako je moj stariji brat glasno usred sela čitao ljudima »Jurinu i Franihuc«. Ljudi ga pažljivo slušali i smijali se mnogošta naučili. Matov brat-blizanac Ivan, i on vjeroučitelj u Trstu, kasnije istaknuti i poznati slikar, naslikao je »Jurinu i Franihuc«.

Mate Baštijan od osnutka »N. Slogue« do pred svoju smrt vodio je narodni život Hrvata u Istri. U »N. Slogue« izlazile su i njegove rodoljubne pjesme, kojima je nastojao probuditi u našem narodu nacionalni osjećaj, a to znači da se digne i riješi okova, pa da postane slobodan duhovno i materijalno. Toj svrsi poslužio je i Dobriplin molitvenik »Oče budi volja Tvoja« (štampan prvi put 1854. g.), koji je imala skoro svaka naša kuća, a nosile ga u crkvu naše djevojke, pa i one koje nisu još znale čitati. Tako je naš narod čitajući »N. Slogue« i ovaj molitvenik postajao ne samo pismeniji nego i nacionalno svjesniji. Nacionalni rad Baštijana i Dobriple nastavlili su njihovi sljedbenici Laginja, Spiničić, Mandić, Vitezić i drugi.

Nameće se pitanje: Odkade Baštijanu taj njegov nacionalni duh? Njegovu školovanje na Rijeci i u Zagrebu (7. i 8. razred) 1847. i 1848. g. u doba nacionalnog hllrskog pokreta i odusevljenja, galo mu je poletni pravac njegovom narodnom radu. Njega je Zagreb, kao središte hllrziama, privukao iz Rijeke. Baštijana je svakako odusevilo hllrziama i a ratoborni Jelaićev pokret za slobodu Hrvata i Hrvatske 1848. g. Mate Baštijan počeo je pjesnikovati već na Rijeci kao djak, a nastavio je u Zagre-

NJEMAČKA DJECA U SAVUDRIJI

Piran — Preko Postojne stiglo je u Trst 160 djece iz Graca, koja su nakon kraćeg odmora upućena na ljetovanje u Savudriju u morskou jelišće »Grad Graca. Djeca su bila u Trstu svečano dočekana od mjesnih vlasti i mesne nacional-socialističke organizacije te njemačkog konzula.

bu. Već prije osnutka »N. Slogue« isticao se on kao rodoljub, pjesnik i novinar. Saradnjivao je u raznim zagrebačkim listovima, osobito u »Nevenu« i »Obzoru«. Spomenuti ću još da je on napisao i neke igre iz života Kastva i Lovrana, koje nije dospio da dovrši, što konstatuje njegov kritičar Marin Sabić u »Vijencu«.

Baštijanove pjesme su ponajveć poučno-nacionalnog sadržaja, ali je ispejvao i više ljubavnih pjesama. Da nije bio svećenik on bi se bio njima više bavio i istaknuo kao čovjek osjećaja i sentimentalnosti. Bio je u živom kontaktu sa istaknutim našim hllrziama na polju prosvjete, politike i pera u Trstovskoj i s njima se dopisivao. Dopisivao je i sa Franom Kurelcem, koji je zavolio Istru i Istrane i mnogo se za njih interesirao. Zbog toga je on stupio u dodir sa Baštijanom kao Istarskim narodnim borecem. Kurelac je propugovao i upoznao čitavu Istru; pješice iz Rijeke prošao je »Vušku-gorue« i došao u dodir sa našim ljudima. Možda je tom prigodom posjetio u Trstu braću Baštijane. O tome je pisao Mirko Breyer u svojoj knjizi: »Hrvatski moderni pisce«, u kojoj je opisao i život Frana Kurelca. Breyer naziva Matu Baštijana »jednim od najodličnijih činičaca u političkom i narodno-kulturnom životu Istre u prošlom vijeku« (Istra» 12-1939.).

Naša istarska javnost, osobito naš mladi svijet prelamio pozna Matu Baštijana. Doduše njegov zavlačaj inčelijati vjek. Spiničić podignu njemu i bratu mu Ivanu spomen-ploču na njihovom rodnoj kući u Sv. Mateju (1930. g.) prigodom 100-godišnjice njihova rođenja. Prof. Vjek. Spiničić iznio je njegov kratak životopis u knjizi dra Gruber: »Povijest Istre«, u dodatku ove knjige pod naslovom »Narodni pokret u Istri«. I Spiničić veli o Mati Baštijanu, da je vodio do svoje smrti narodni život Hrvata u Istri.

Jedna ulica u Zagrebu nosi njegovo ime. No o Baštijanu je najopširnije pisao Marin Sabić u »Vijencu« 1899. i 1895. g. gdje je kritički ocijenio njegova pjesnička djela; ali se manje pozabavio njegovim kulturnim i političkim radom. Bila bi dužnost, nas Istrane, da sa netko koji to može i znađe potvrditi da iznese pred našu javnost, studiju o Baštijanovom životu i radu, jer se sada vrlo malo zna i o tom našem prvom narodnom borecu u Istri. Time bi se ujedno opisao kulturni i politički život Istre u prošlom vijeku, koji mnogo nalik današnjem. Mnoge Baštijanove pjesme i igrokazi nisu izašle u »N. Slogue«. Pitanje je: gdje se sada nalaze? Drugo je pitanje: Tko je taj u Trstu od koga je Baštijanov kritičar Marin Sabić primio njegove rukopise? Znam pozitivno (bio sam na pogrebu kao 15-godišnji koparski djak) da su poslije smrti oba brata Baštijana njihovi prijatelji sve odnesli iz njihova stana, pa dakako i rukopise. Gdje se sada nalaze? Možda o tome nešto znadu danas živi rođaci prijatelja Baštijanovih: Ant. Karabaica, M. Ujčića, Mata i Frana Mandića i drugih. Možda bi i Kastav znao o tome štogod reći?

Da završim kratkim životopiskom: »Oba blizanca Mate i Ivan Baštijan rođide se u Sv. Marji (kod Kastva) 5. septembra 1828. Polazili su gimnaziju na Rijeci i Zagrebu (1848 g.) a bogosloviju u Gorici. Službovali su kao kapelani u nekim selima sjeverne Istre, a onda premešteni kao vjeroučitelji, Mate na talij. gimnaziju, a Ivan na pučku školu u Trstu, gdje su živili i stanovali zajedno do svoje smrti. Jednako su mislili i raspravljali danomice među sobom; ali Ivan se nije bavio perom kao Mate, nego kistom. Privatno se bavio slikarstvom i na tome polju stekao je dobar glas u Istri. Mnoge naše crkve i danas imaju njegove svetačke slike. Ali on se bavio i drugim slikanjem, no druge slike zna se gdje se nalaze u Zagrebu. Mate je sam vidio jednu njegovu sliku. Mate je umro i bio pokopan u Trstu 24. XI. 1885. a Ivan par mjeseci kasnije. Rodiče se i umriješe tako reći zajedno i isto-dobno, obojica kao umjetničke duše živjeći i uživajući jedino u umjetnosti i nacionalnom radu. Umriješe kao siromasi ne ostavivši ama ništa, nego samo dobar glas i djela pera i kista.

Svršavajući ove retke istaknuti ću želju, da bi se netko potrudilo, da se ne samo pronadaju nego i izdadu u posebnoj knjizi pjesme Matka Baštijana, jer ono što je on napisao u ono doba u prošlom vijeku vrijedi nažalost i danas.

Vinko Šepić

PULJSKI PREFEKT U ISTRI

Pula — Puljski prefekt u želji da upozna narodne potrebe i mišljenje češće putuje po Istri. Tako je u posljednje vrijeme posjetio Poreč, Vižnandu, Pazinu i Buzet. Svakako dolazi nenajavljen. Po Istri putujući i federalna i u Jablancu riječki federalni tajnik Servidori.

OPASNO NASTRADA O

Zminj — Ambroz Načinović Stjepanov iz sela Matijašići vozio se na bicliku, te je skoro zarlivo. Pao je tako nesretno da mu je ogriovao dućka lujanja. Hitno je prevezen u puljsku bolnicu, ali nierovo je stanje tako teško da liječnici sumnjaju da bi mogao ostati na životu.

NASTRADA O VATROGASAC

Iirska Bistrica — U riječkoj bolnici preminuo je vatrogasac Josip Tomšić iz Iirske Bistrice, koji je prošle subote nastradio baviš s ljestava. Njegovom sudu prisustvovalo je veoma mnogo ljudi, a bili su prisutni i predstavnici vlasti.

PROPAGANDA ZA MALTU

Pula — Na 13 o. m. održao je i u Puli predavanje o talijanstvu Maite. Maltežanin talijanski senator profesor Misfud. Prof. Misfud je jedan od poznatih malteških talijanskih iredentista, koji je naročito u posljednje vrijeme pokazao u svom radu veliku aktivnost te je no raznim gradovima Italije održao niz predavanja o Malti. Njegovu predavanje održano u Puli bilo je poziv društva »Danke Alighierle u Istri poznatog još iz doba prije rata, te instituta za fašističku kulturu. Bio je prisutan nosnik Mrak, predstavnici vlasti i fašističkih organizacija, te mnoge vojnih ličnosti. Predavanje je bilo poročeno burnim plieskom.

OTVORENA POŠTA U LIVADAMA

Livadene — U Livadama je do sada postojala samo poštanska arenclia. Počevši od 13 o. m. otvorena je u Livadama poštanski ured III. razreda. Livade su, kako je poznato na glasu zbog svojih sumpornih kupka.

DJEČJA KOLONIJA IZ KRKA NA PROLAZU KROZ RIJEKU

Rijeka — U pratnji talijanskog konzula pređe su preko sušačkog mosta 52 djevojčice iz Krka, koje su upućene na oporavak u Italiju. Djevojčice idu u Riccione, a snijma idu i talijanske učiteljice iz Krka. Dječa su bila na Rijeci svečano dočekana od članica riječkog ženskog fašija. Jedan dio djece ide na tezero Como.

MESANJE SLADKORJA

Trst, julija. (***) Pred kratkim je bit izdan odluk, da se v Svrho štednje s hranili, predvsem radi varčevanja s sladkorjem odslej prodaja sladkor, ki je mešan v gotovim odstotkom salarina.

LETINA NA VIPAVSKEM

Vipava, julija. (***) Naši kmetje se zelo priročuejo nad izredno deževnim vremenom letošnjega leta, kar ni zadosti drugih nalog, pa še vremen najaja skoraj dan za dnem tako, da so le z največjo težavo pospravili letošnju košnju. Od žita najbolj kaže turšica, ki ji makro vreme zelo prija. Trt, tme najvažnejšemu pridelku naše doline pa je nasprotno. Če se v kratkem vreme kaj ne zboljša ni pričakovali, da bi pridelač kaj došji vina, da o kvaliteti ne govorimo, ker letos pravzaprav lepe in tople dni kar jih je bilo, lahko kar na prste seštejemo, za trto pa nastopa sedaj najvažnejši čas zoritve za kar nujno rabo malo več sonca in vročine. Pri poljedeljskih delih se opaža precejšnje pomanjkanje tudi delovnih moči, tako da v splošnem za kmetja ne bo letos kaj pridla letine.

40-LETNICA MAŠNIŠTVA

Gorica, julija. — V ponedeljek, 22. julija so na Sv. goripraznovali 40-letn. svoje prve sv. maše Val. Batič, župnik na Slapu pri Vipavi, Jože Milanič, župnik v Medani v Brdih, in Valentin Pirc, župnik na Idriji ob Bači. Župnik Batič je doma iz Črnič, Pirc in Milanič sta pa iz Vojsčice na Krasu. Ta dva slavljena sta pela svojo prvo sv. mašo v rojstni vasi isti dan drug za drugim pri istem oltaru. Sv. maša je bila na prostem. Oltar je bil pod velikim orochom. Pomenbena dogodka se ljudje še danes živo spominjajo. Saj se je bit tisti dan zbral ves Spodnji Kras v Vojsčici. Ljudi se je trlo in starišji ljudje še kaj radi pripovedujejo, kako so bili takrat otroci in so med mašo viseli kač na sosednih drevesih in zidovih. Svatovsko kosičje sta imela oba novomašnika tudi skupno na prostem pod dreviem in zelenjem. Delovnim in zaslužnim ljubiteljom želimo je lpo vsrjet v zdravju in blagoslovu božjem, najprej vsaj do zlate maše!

PAO S BICIKLA

Vele Mune — Josip Dujmović iz Velikih Muna vozio se je na bicliku na posao, ali je na jednom zaokretu kraj šeta Mučić tako nesretno pao s bicikla, da je razbio ključnu kost i obao s potkora mozga. U vrlo teškome stanju vezan je u riječkoj bolnici, gdje će morati očežati prema liječnicom mišljenju najmanje šest, sedam tjedana, u koliko ne nastupe još kakve komplikacije.

ELEKTRIČNA RAZSVJETLJAVA V HARIJAH

Iirska Bistrica, julija 1940. — V ponedeljek dne 15. t. m. je prvič zasvetila električna luč v Harijah, največji vasi v ilirsko-bistriški občini. Tej svečanosti so prisostvovali vse občinske oblasti ter tudi funkcionari fašistične stranke, ki so podarjali velik pomen nove pridobive.

SLOVENIJA I SLOVENCII

KOLIKO IMA SLOVENACA I GDJE ŽIVE

»Slovenska straža, društvo za narodnu obranu u Ljubljani izdalo je knjigu »Slovenija iz pera Frana Erjavca. Knjiga je dodana u prava Erjavca. Slovenska teritorija«, koja pokazuje kretanje etnografske granice na sjeveru od doba seobe naroda do 1918.

Autor, kako čitamo u »Ravnopravnosti« daje sažeti pregled političko-kulturno i gospodarska razvika Slovenaca, u prvom redu onih, koji žive u Jugoslaviji. Samo 68,5 posto Slovenaca nastanjeni je na kompaktnom teritoriju slovenskoga naroda u Jugoslaviji, ostali se nalaze u Italiji, Njemačkoj.

Autor računa da »slovenski teritorij« zauzima 25.000 četvornih kilometara i to u ovim državama:

Država	km	%	Slovenci	%
Jugoslavija	15.899	61	1.078.000	68,5
Italija	5.995	25	420.000	24,8
Njemačka	3.572	14	89.000	6
Mađarska	140	0,6	11.000	0,6
Ukupno	25.556		1.607.000	

Broju 1.607.000 treba dodati još 75.000 Slovenaca koji žive izvan Dravske banovine u Jugoslaviji, i oko 300.000 Slovenaca iseljenika. Slovenci se rado iseljuju. Iseljenici ima u Njemačkoj 32.000, u Francuskoj 16.000, u Belgiji i Holandiji 10.000, u ostalim evropskim državama 10.000, u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi 250.000, u Južnoj Americi 45.000, u Egiptu 5.000, na ostalim kontinentima 6.000. Svega ima u svijetu 2.056.000 Slovenaca.

BESARABIA IMA 81 ODSTOTOK SLOVENSKEGA PREIVALSTVA

Konec junija je moskovski list »Izvjestija« objavio sledeće podatke o Besarabiji u sovjetskoj deli Bukovine.

Besarabija ima 43.638 kvadratnih km površine. Po obsegu je veća od nekaterih evropskih država. Kot na pr. od Švice, Belgije, Holandije, Poljske i dr. U 1938. je štvalo prebivalstva zamošto 3.147.046. Po ruski statistici iz 1. 1907. je Ukrajinac, Moldavci in Rusi tvorili 76 odsto ukupnog prebivalstva. Bolgari 5 odsto, Židje in ostalo narodnosti pa 19 odsto. Glavno mesto Besarabije je Kišinjev.

Pred romunsko okupaciju je bila Besarabija smatrana za najbogateši poljedelski del Rusije. Tu se gojili pšenica, koruzo, ječmen, sadje, trlo, tobak. Zelo dobra klima in plodna zemlja sta ustvarili ugodne prilike za razvoj poljedelstva.

V začetku 1. 1918. so romunsko čete zavzele Besarabiju. Angleska in francoska vlada sta podprli to okupaciju in jo kmalu na to tudi uradno priznali.

Okupacija Besarabije od strani Rumunije jo izzvala veliko spremembe, posebno pri kmetih. Industrija je skoro popolnoma izgubila, mesta so se izpraznjevala. Tako so je na pr. po podatkih romunske statistike zmanjšalo prebivalstvo Kišinjeva v letu 14 let za tretjino.

Prebivalstvo sovernega dela Bukovine, ki je sedaj prišli v sestav Sovjetske Zveze, je po svoji okrajini večinoma vezano s Sovjetsko Ukrajinjo po zgodovinski usodi, jeziku in nacionalnem sestavu. Leta 1918. nekaj dni pred okupacijo Cernovic od strani romunskih čet jo bila na velikem zborovanju bukovinskih kmetov v tem mestu izdana resolucija, ki je zahtevala pripojitev Bukovine Ukrajini. Toda z odlokom mednarodne mirovne konferencije v avgustu 1. 1920. je bila Bukovina priključena Rumuniji. Prebivalstvo Bukovine je po večini ukrajinsko. Po svojem jeziku in običajih se njih najmanj ne razlikujejo od Ukrajincev Podolije.

»MISEL IN DELO« 5-6 ŠTEVILKA

Izšla je majniško-junjska številka kulturne in socialne revije, ki prinaša vrsto zanimivih člankov. Vsebina je sledeča: Slovenstvo: »Mi in Rusija«, dr. ing. Ortomir Nagode: »Gospodarstvo Slovencev v jugoslovenski državi«, dr. Svetozar Hešić: »Rumunski problemi: Transilvanija«, dr. Branko Vršan: »Vojna preseljenost«, Odon Šorli: »Imperializem in mali narod«, dr. L. Čermelj: »Furlanija v svetovni vojni. Naš znani kulturni delavec so bavi v tem poročilu predvsem s knjigo »La Guorra o il Friulic, ki jo je spisal Giuseppe del Bianco o poteku svetovne vojne v naših krajih. Revija prinaša med drugim tudi oenoe drugi knjigi Lahovih spominov, o Vošnjakovih knjigi o Jugoslovenskem odboru i. t. d.

IZVEDBA REFORME SREDNJIH ŠOL V ITALIJI

Te dni je italijanski prosvetni minister Bottai izdal okrožnico v kateri podaja nekaj navodil za enotno izvajanje novega zakona o fašistični srednji šoli. Novi zakon predstavlja daljnosežno reformo italijanskih srednjih šol in uvedbo novega sistema. Naj sledi kratak opis navodil, ki jih je dal italijanski prosvetni minister.

Niža učna doba (za razliko od višje) traja tri leta, ter ni dovoljena nobeno skrajšanje tega roka. Za letošnje šolsko leto velja izjemna starost devetih let, za polaganje sprejemnih izpitov, drugače pa smejo delati sprejemne izpite samo učenci, ki dopolnijo do konca leta v katerem delajo izpite, starostno dobo desetih let.

Namen fašistične srednje šole je vzgajati učence v humanističnem duhu ter v duhu delovne prakse. Učni predmeti so sledeči: verouk, italijanski in latinski jezik, zgodovina in zemljepis, matematika, risanje in telovadba, za učence še posebej vojaška vzgoja, za učence pa gospodinjstvo. Število ocen je pet: odlični, dober, zadosten, nezadosten in povsem nezadosten. Ako ima učenec nezadostno oceno sme delati na jesen ponovni izpit.

navljalni izpit iz predmeta, v katerem je dobil omenjeno oceno. Učenec pa, ki dobi klasifikacijo povsem nezadosten, morajo ponavljati razred. Vendar pa se morajo profesorji držati naslednjih navodil pri končni klasifikaciji ter upoštevati učenceve sposobnosti, splošne sposobnosti in napredek v posrednih predmetih, energija in volja, nagajenje za nadaljevanje študije, moralne lastnosti in upoštevanje dela v fašističnih mladinskih organizacijah.

Za vstop v klasični licej in na učiteljske odloča ocena iz italijanske in latinščine, za vstop na razne tehnične šole pa ocena iz italijanske in matematike, za vstop na umetnostni licej pa ocena iz italijanske in risanja.

S pričetkom šolskega leta 1940-41 se bodo uvedli prvi razredi te nove srednje šole. Popolna reforma pa bo uvedena šele s šolskim letom 1942-43. Nadalje daje prosvetni minister v svoji okrožnici navodila za zidanje primernih šolskih postopij, kjer še ni teh na razpolago. Po novem razporedu bo smele imeti vsako srednješolsko središče največ 24 razredov, število učencev v posameznih razredih pa bo moralo biti omejeno.

MANJINSKI PROBLEMI

DVADESETGODIŠNJICA „KULTURBUNDA“

SREDIŠNJE ORGANIZACIJE NIJEMACA U JUG OSLAVIJI.

Mesečnik »Ravnopravnost« donosi članak o dvadesetogodišnjici »Kulturbunda«, koji je osnovan 20 juna 1920. Danas možemo da konstatiramo, vili list, da je to manjinska kulturno-politička organizacija kakve nema u Podunavlju. Zahvaljujući širokogrudnoj politici jugoslavenskih vlasti i već tradicionalnoj slobodnomnosti i toleranciji našega naroda, pa ustrajnom radu samih Nijemaca, nikla je organizacija koja danas broji već 337 mjesečnih grupa sa oko 50.000 članova. Samo u toku prošle godine osnovano je 66 novih mjesečnih grupa.

Zamašnost organizacije vidi se iz nje noga središnjega ustrojstva, koje je podijeljeno u šest odsjeka: odsjek za organizaciju, kulturni odsjek, odsjek za propagandu, omladinski odsjek, socijalni odsjek i ženski odsjek.

Od prošle godine nalazi se na čelu Kulturbunda dr. Šep Janko. Novi predsjednik vodi organizaciju po principu »firerstva«, pa ne odgovara upravnom odboru. Značajno je da je po naredbi predsjednika dra Janka od 1. jula obavljeno primanje novih članova. Očito je to učinjeno s namjerom, da nova Očito je to učinjeno s namjerom, da se organizacija očuva od navale oportunističke

»Ravnopravnost« na koncu veli: »Prilikom dvadesetogodišnjice postojanja Kulturbunda treba da našu javnost podsjetimo na ranije izjave starješina ove organizacije, kojima su lojalno priznali da je oslobodjenje Jugoslavena značilo i uskers Nijemaca u Jugoslaviji! Tek u jugoslavenskoj nacionalnoj državi Nijemci su se nacionalno osvjestili i organizovali se politički i kulturno u toploj atmosferi jugoslovenskog slobodnoudnja. U Jugoslaviji nikla je njihova kulturno-politička organizacija »Kulturbund«, u Jugoslaviji oni dobivaju vlastite škole — a baš ovih dana dozvoljena im je vlastita gimnazija — u Jugoslaviji oni organiziraju upravno uzorni sistem poliprivrednih i kreditnih zadruga, u Jugoslaviji se razvila njihova štampa do maksimuma.

Jugoslavenske vlasti dale su manjinama mnogo više nego što su bile obavezane na osnovu međunarodnih ugovora. Mi se to me radujemo, a želimo da i druge države krenu istim putem, kako bi se svima manjinama omogućilo kulturni razvitak i na taj način stvorila slobodnija atmosfera među narodima Evrope.«

„NARODNA GRUPA I PRAVO“

Mjesečnik njemačkog studentskog saveza u Jugoslaviji »Student im Volk«, pripućuje članak dra Franza Brandstettera pod naslovom »Narodna grupa i pravoo. Pisac tvrdi, da još nije stvoren jedan savremeni, na pravu temeljen položaj za samostalan život Nijemaca u Jugoslaviji. Daje se veli, da ni Jugoslavenski ustav niti koji poseban zakon ne poznaje pojam njemačke narodne grupe, te da ni taj pojam nema nikakve zakonske podloge. Jedina podloga za pravu njemačkih stanovnika u Jugoslaviji temelji se na Saint-germanskom ugovoru od 5. prosinca 1919. kojim se daje narodnim manjinama zaštita njihove individualnosti. Ova je zaštita me-

gdjtim iluzorna, jer Liga naroda kojoj su se narodne manjine trebale žaliti ne funkcionira i uz to je praktično nemoguće pozvati jednu vanjsku vladu u zaštitu njemačkih prava u Jugoslaviji. Na koncu se veli: »Povjesni dani, koje proživljujemo nameću nam dužnost, da poredemo brigu o pitanjima koja su u vezi sa našom borbu za narod i dom. Ove riječi neka budu pitokaz kako si danas manjivke i ne dovoljne zakonske osnovice našeg narodnog opstanka, kakve opasnosti postoji zbog pomankanja ovih osnovica za našu grupu i kakve korake moramo poduzeti, da postavimo narodni opstanak u stvarnije temelje.«

KULTURNO SREDIŠTE NJEMAČKE MANJINE

Općinska uprava u Novom Vrbsuu zaključila je — kako su javili dnevni listovi — da preda općinsku zgradu nepotpunu državne gimnazije sa svim inventarom novo otvorenoj privatnoj potpunoj njemačkoj gimnaziji za 99 ućdnina uz godišnju najamninu od 1.000 dinara. Osim toga je opć. uprava zaključila, da ustupiti njemačkoj gimnaziji zemljište djevojačkog internata za milijun i po dinara. Pošto u Novom Vrbsuu postoje, uz potpunu njemačku gimnaziju, također njemačka preparandija i njemačka građanska škola, to je to njemačko postalo kulturno i prosvjetno središte njemačke narodne grupe u Jugoslaviji.

Koncem školske godine 1939-40 pozvalio je njemačku učiteljsku školu u Novom Vrbsuu 140 djaka.

Po viertj dčaci su bili: kataloiki 65 ućenika i 28 ućenika, vanzelski 28 ućenika i 14 ućenika, reformistički 7 ućenika. Podrijetlom je iz Dumavske banovine bilo 120 djaka, iz Drinske 2, iz Hrvatske 3, iz Dravske 8, s područja

uprave grada Beograda 2 i 5 iz inozemstva.

Privatnu njemačku građiansku školu u Novom Vrbsuu pozalozio je prošle godine 329 djaka. Iz školskoga izvještaja proizlazi da je ova škola u stalnom razviku.

NAKLADA NJEMAČKIH NOVINA U JUGOSLAVIJI

U Novom Sadu je nedavno održana godišnja skupština »Njemačkog tiskovnog društva«, koja izdaje »Deutsches Volksblatt« i »Deutsche Zeitung«, glavno glasilo »Kulturbunda«. Iz izvještaja se razabire, da se naklada njemačkih novina u Jugoslaviji uvelike povećala posljednje godine. Iste tako je njemački narodni kalendar, koji izdaje sponzorsko društvo, doživio pr. god. veliki uspjeh. Njemačko tiskovno društvo izdaje i ilustrovani godišni list »Bilderwoche«, ali broj proslipatnika je malon te se list još sam od sebe ne može održavati. U upravu su birani novi ljudi. Društvo je u prošloj godini imalo 221.679,09 din iskazano dobitka.

POLITIČKE BILJEŠKE

TALIJANI I UNUTRAŠNJE REFORME U JUGOSLAVIJI

Talijanski listovi, a i politički krugovi, posvećuju veliku pažnju namjeravanim reformama u Jugoslaviji. To potvrđuje i ova vijest, koju donosi ljubljanski »Slovenec« iz Rima.

»Talijanski politički krugovi i talijanska štampa — veli »Slovenec« — posvećuju veliku pozornost gonjenju masona, koje je počelo u Jugoslaviji. Isti krugovi ističu, da tendencije koje se pojavljuju u vezi sa reformama unutrašnje političkih smjernica, postavljaju Jugoslaviju u red onih sila, kojima se otvaraju široki vidici. Odlučne i iskrene nove tendencije, koje se najavljuju, ne mogu ostati neopažene u okviru budućih obisita novog svijeta, koji

će predstavljati harmoniju i jedinstvo. Obzirom na gonjenje masona u Jugoslaviji, talijanska štampa smatra, da je upravo u Jugoslaviji masonerija ona tajna i najveća sila, koja se odlučno i sve otvorenije protivl provedbi novih reforma. Gonjenje i borbu za odstranjenje masona iz javnog života u Jugoslaviji svi su politički krugovi u Jugoslaviji primili sa velikim simpatijama i odobravanjem. U Rimu naime ističu, da je bila francuska masonerija jedan od glavnih krivaca za francusku tragediju. Ostranjenje masonskog upliva iz svake sredine može dati samo pozitivne rezultate.

„PICCOLO“ O ZAGREBAČKOJ PROSLAVI

»Il Piccolo« objavljuje dopis svoga beogradskog dopisnika Tomatiola, koji je u Zagrebu prisustvovao svečanostima povodom imendana i rođendana predsjednika dra Mačka. Tomatiol kaže, da je imendan i rođendan predsjednika dra Vladka Mačka u cijeloj Hrvatskoj proslavljen. Kao ovelik narodna svečanost u kojoj je Hrvatska seljačka stranka pokazala svu svoju snagu u gradu i selu. Hrvatsko novinstvo je donijelo opširne članke o dru Mačku i o njegovoj ličnosti, koja je uspjela realizirati

veliki dio hrvatskih narodnih težnja. Tomatiol piše, da je predsjednik dr. Maček, pošto je obišao hrvatske zaštitnike u Stubičoi održao govor, u kojemu se osvrnuo na versalteski mirovni sistem, te je istaknuo, da su srušilo ono, što je silom bilo stvoreno, bez pristanka zainteresiranih naroda, koji nisu mogli prizvati svoje težnje. Sada nitko ne može predviđati, što će donijeti budućnost, ali će se morati voditi računa o volji hrvatskog naroda.

UDIO TALIJANSKOG I OSTALOG STRANOG KAPITALA NA PODRUČJU BANOVINE HRVATSKE

Tjednik »Pravica«, koji izlazi u Zagrebu donosi u svom posljednjem broju pregled stranoga kapitala uloženoga na području Banovine Hrvatske u godinama 1937. i 1938.

U drvnjoj, kožnoj i tekstilnoj industriji bio je godine 1937. na području Zagreba i Banovine Hrvatske najjače zastupan švicarski kapital sa 148.870.000 dinara, zatim njemački sa 134.311.000 dinara, pa nizozemski sa 48.722.000 dinara.

Nakon toga dolazi talijanski sa 17.170.000 dinara, pa engleski s 10.846.000 dinara i francuski 9.422.000. Druge države, prekomorske, bile su zastupane sa 60.260.000 dinara.

Na prekomorske države otpada nešto veći udio nego 1937. (62,984.000).

RUSKO-RUMUNJSKA IZMJENA PUČANSTVA

Njemačka poluslužbena agencija donosi vijest iz Bukurešta da se izmedju Sovjetske Rusije i Rumunjske obavila neke vrsti izmjena stanovništva u Besarabiji na temelju političkih gledišta. U Jessy je stiglo oko 1.000 Rumunja iz Besarabije, dok preko Galca idu oni ljudi, koji se sele u Sovjetsku Besarabiju. To su većim dijelom radnici rodom iz Besarabije, koji se žele povratiti u svoju postojbinu.

STANJE NARODNIH MANJIN U TURČIJI

Turčija se jo zmagoviti vojni nad Grki rešila vse grške manjine, vendar pa so ostale na njenem ozemlju še številne manjine, s katerimi turška država prav slobodno postopa. Tako naj se spomnimo sava Kurdov na vzhodni meji Turčije. Prav za prav izvira turško sovraštvo do Kurdov že od nekada, je pa po grozovitosti vsega obotjanja vredno. V javnost je v zadnjih letih le redkokdaj prišla kaka vest. Več pa je bilo govora takoj po svetovni vojni. Sedaj je le indirektno prišla na dan vest o težkem položaju Kurdov. Ko je na dni Nemčija objavila vrsto dokumentov, ki jih je našla v zapuštenem francoskem generalnom štabu, je v dokumentu, kjer se obravnava napad francoskih in britanskih avionov na kurdska pokrajina ob jezirih Van in Urni, katero bi morali omenjeni avioni preleteti. Ta pokrajina, piše v dokumentu, je popolnoma nenaseljena, ker je turško vojaštvo pred dvema ali tremi leti zaradi političkih mer preselilo vse kurdske prebivalstvo

KULTURNA KRONIKA

BEOGRAJSKI LIST O PEVSKEM ZBORU LJUBLJANSKEGA „TABORA“

Beograjsku »Pravda« dne 10. t. m. je objavila izpod peresa svojega ljubljanskega dopisnika M. Rakovečiča dolge članek, v katerem ocenjuje delo in uspehe pevskega zbora Delavčeskega prosvetnega in podpornega društva »Tabor« v Ljubljani. Očema je jako laskava in je društvo »Tabor« nanjo lahko ponosno. Po uvodni ugotovitvi, da je pevška kultura pri Slovencih izredno razvita in da stoji Slovenija v tem pogledu daleč pred ostalimi pokrajninami Jugoslavije, pravi dopisnik, da bi bilo težko naštetati vsa pevška društva, ki delujejo v Sloveniji, kajti že vsaka večja slovenska vas ima svoj pevski zbor. Ki sije svetle in glasbo med narodom. Zbor »Trboveljskih slavškov« in »Akademiški pevski zbor« uživata veliki sloves širom Jugoslavije. »Trboveljski slavškov« so celo v južnih krajih naše države dobro znani.

Med zbori, ki v zadnjem času zavzamejo čedalje večje pogoje, je nadaljuje dopisnik — se po svoji delavnosti in nacionalnem programu odlikuje pevski zbor društva »Tabor«, ki praznuje istos 10-letnico svojega obstoja.

Pevski zbor društva »Tabor« je ustanovljen leta 1929. Njegovi člani pevski in glasbeni nastopi v Slovenski pevski in glazbeni akademiji v Beogradu. V skladu s ciljem, da razširi vsem delavstvu, ki ima smisel za pevanje, da ga na ta način odtegne ubit in gostinjski bog, tega je imel zbor namen, posredovati potom delavstva domače pesmi. Takoj v začetku je zbor pokazal, kje uspešne in se je razvijal vse do leta 1937, ko je prenehal delati in mu je pretihla nevarnost razpada.

Leta 1938. je prevzel vodstvo zbora talentirani in energični skladatelj Janko Guček, ki je zbor spoznal, da je mogoče zbor zopet dvigniti in napraviti iz njega odlični instrument. Lotil se je reorganizacije zbora samega ter njegovega programa, ki ga je preobrazil v izrazito jugoslovanskega. Mnogi slovenski zborovodje namreč izpolnjujejo svoje programe izključno s slovensko narodno in umetniško pesmijo in se niti najmanj ne ozirajo na srbske in hrvatske pesmi, meneč, da se Slovenci ne

morejo zadostno živjeti v čustvenost srbske in hrvatske pesmi. G. Guček je bil preko tega predsođen in je stavil na spored veliko število srbskih in hrvatskih pesmi. Uspehi niso izostali. Več leto dni je zbor »Tabor« izdal velik število Mokranjčevih in Gotovčevih pesmi, ki jih sedaj podaja s takšnim uspehom, da mu je tudi ljubljanska kritika morala priznati absoluten uspeh na tem polju. Za to gre največja zasługa G. Gučku, ki se v stremiljenju, da svoje pe-če potanko seznanj s srbsko in hrvatsko pesmijo, ni strahil naporov in dela. Sam se je s temi pesmimi seznanjal za časa svojega vojaškega službovanja v Subotici, kjer je istčasno vodil pevski zbor tamošnje pravoslavne cerkve. Tedaj je imel prilike slišati od svojih tovarišev-vojakov razne srbske pesmi, ki jim je skušal najti odgovarjajoči izraz; počneje pa je začel zbirati in komponirati tudi bosanske sevdalinke in južnosrbske popevke. Danes so njegove skladbe na sporedu pri raznih pevskih koncertih v Sloveniji.

Pevski zbor »Tabor« je priredil že več pedesetih koncertov, tako na pr. v Kamniku, Logatcu, Planini in Vrhniki. V načrtu so še drugi takšni koncerti. V ljubljanskem radju je zbor nastopil s koncertom za naše rojake v inozemstvu, svoj glavni koncert pa je imel najl v decembru v ljubljanski Filharmoniji.

Stvarni program tega zbora je, da imela gojitve kulta jugoslovanske pesmi obdobja vse tri stopnje razvoja jugoslovanske vokalne glasbe: narodno umetniško in moderno. Medtem mu je že uspelo obediti tudi najmodernejšo slovenske skladatelje, med katerimi so Osterc, Cvjetko, Guček, Pimnik in drugi. Za bodočo sezono pripravlja zbor koncert, ki obeta biti za Ljubljano pravo iznenađenje.

Nato navaja dopisnik materialni položaj zbora in izgleda, ki jih ima za udeleževanje svojih načrtov, ter zaključuje svoj dopis z željo, da bi to »izredno pevsko društvo moglo v najkrajšem času uresničiti svoje namere ter dvigniti kult naša narodne in umetniške pesmi na odgovarjajočo višino.«

Vprašanje učiteljev kontraktualcev

Zadnja številka »Učiteljskega lista« je prinesla obširno poročilo o delu in položaju sekcije JUU v poslovnem letu 1939-40 iz katerega povzemamo odlomek, ki zadeva tudi naše rojake učitelje, kontraktualce in dnevniciarje:

To vprašanje obravnava sekcija že več let. Zaradi obrazložene položaja je predsednik potoval v Beograd in posredoval pri g. ministru prosvete in pri referentih. Pri intervenciji je iznesel naše poglede na to vprašanje in naše predloge za rešitev, ki vsebujejo:

Zaradi razmer, v katere so prišli slovenski in hrvatski učitelji, so bili prisiljeni začeti se v Jugoslavijo.

Tu so bili sprejeti včasno kontraktualno ali dnevniciarsko službo.

Po položaju dopolnilnih zrelotinskih izpitov in dopolnilnih praktičnih učiteljskih izpitov jih je ministru prosvete uspešno prevajalo v službenim letom odgovarjajočo skupino v redni drž. učiteljski službi.

Z razsodbama drž. sveta br. 7358 z dne 28. marca 1936 in br. 120 z dne 17. februara 1937, ter po uveljavljenju odločbe min. prosvete O. N. br. 43.575 z dne 23. julija 1936, pa je to stanje prenehalo.

Zakon o narodnih šolah določa v § 71. za učiteljsko kvalifikacijo dovršeno državno učiteljsko šolo z diplomskim izpitom in za stalno učiteljsko službo tudi praktični učiteljski izpit. Isto kvalifikacijo zahteva uradniški zakon za državno kontraktualno učiteljsko službo.

Zaradi citiranih razsod državnega sveta in cit. odločbe min. prosvete, ti učitelji ne morejo biti niti prevedeni v redno državno službo — učiteljsko — niti ne morejo ostati v kontraktualni službi, ker niti niso nimajo po zakonu kvalifikacije.

Groz jim odpust iz kontraktualne službe in s tem izgube eksistenco. Izpostavljeni so nevarnosti, da bodo z družinami brez sredstev na cesti.

Socialni in nacionalni razlozi in moralna obveza države do teh učiteljev narekuje, da se čim prej pravno uredi njihov položaj.

Za ureditev položaja kontraktualnih učiteljem bi bilo potrebno:

2. da se dopolni isti § z dodatno določbo, da se smejo kontraktualni učitelji in učitelji dnevniciarji z dopolnilnim zrelotinskim izpitom v naši državi postaviti ob upoštevanju službe po § 54. v zvezi s § 53. zakona o državljanstvu, z dne 21. septembra 1928. za stalne učitelje narodnih šol.

3. da se dopolni § 47. zakona o učiteljskih šolah, da sme ministru prosvete po zaslišanju Glavnega prosvetnega sveta nostrificirati v inozemstvu položene učiteljske izpite za pouk na osnovnih šolah z dovolj čitljivo dopolnilnih izpitov na učiteljskih šolah. S temi izpiti se doseže veljavnost diplomskih izpitov učiteljskih šol.

Jesen leta 1939. je slednji ministru prosvete odredilo, da se polagajo dopolnilni učiteljski diplomski izpiti v mesecu juniju pred redno izpitno komisijo. Na to odločbo smo poslali novo predstavko ministru prosvete, v kateri smo prosili, naj se dovoli polaganje izpitov v mesecu januarju. Prošnja je bila zavrnjena. Prizadeti so morali polagati izpiti v juniju in so jih tudi položili. V smislu sklepa seje upravnega odbora z dne 25. maja in predsedniškega zbora z dne 26. maja, je organizacija podprla te tovariše tudi gmojno in jim nudila odgovarjajoče zneske za takse. S tem je rešen prvi del tega vprašanja. Morali bomo še nadalje delati za njihov spremen v državno službo in za vstetje let.

Kakor vsako leto, smo tudi letos pravčasno sestavili predloge za finančni zakon in jih dostavili po izvršnem odboru ministru prosvete. Predloge smo poslali tudi kraljeviški bankni upravi s prošnjo, da podpira naše težnje in zahteve za izboljšanje šolstva in položaja učitelstva. Ker narodna skupščina ni zasedala, tudi niso mogli biti obravnavani naši predlogi. Zato je ostalo vse pri starem in ne moremo za beležiti uspehov.

Med ostalimi predlogi je bila navedena tudi nostrifikacija učiteljskih diplom in praktičnih izpitov.

K § 71. zakona o narodnih šolah naj se doda nov odstavek dodatno k § 44./8. in 134./51. fin. zak. za leto 1939/40, ki naj se glasi: »Pogodbeni učitelji in učitelji dnevniciarji jugoslovanskih narodnosti, ki so napravili v tužini zrelotinski izpit in praktični učiteljski izpit, so dolžni polagati samo dopolnilni izpit iz nacionalne skupine k praktičnem izpitu kot pogoj za sprejem v drž. službo.«

VISOKO PRIZNANJE NAŠEMU ROJAKU

Ljubljana, 7. julija. (***) Letošnja Pršernova knjižna nagrada je bila podeljena znanemu slovenskemu književniku in tolmarskemu rojaku dr. Ivo Šorliju, notariju v Kranju, za njegov avtobiografski roman »Moja pot do tude«. K visokemu priznanju na književnem polju iskreno čestitamo!

Med novelami, ki jih je lektor nemške akademije Stan. Hafner izbral za zbirko »Slovensche Nouvelles«, ki jo je izdala založba Adolf Luser v Leipzigu, z namenom, da prikaže nemški javnosti današnje slovensko književnost, je tudi F. Bevkova novela »Bajtar Mihalček«.

JOŽE PAHOR: »MATIJA GORJAN«

Kakor smo že pred časom omenili, je Slovenska matica v letošnji izdaji izdala tudi obsežen roman našega rojaka Joža Pahorja »Matija Gorjan«. Pisatelj je zaelj snov za svoj roman iz slovenskega

punta l. 1515 ter s tem ustvaril svoje najbolje doganeno delo. Roman obsega 404 strani.

NAŠI POKOJNIKI

NENADNA SMRT NAŠEGA ROJAKA

Ljubljana, 20. julija. (***) Nagle smrti je v Mariboru umrl 19. t. m. popoldne naš rojak bančni uradnik Viktor Perlot, star komaj 53 let. Pokojnik je bil pred vojno uradnik Živnostenske banke v Trzinu, prevaratu pa se je preselil v Maribor, kjer je neumorno in vestno sodeloval pri tankjšini; podružnici Ljubljanske kreditne banke. V Mariboru je bil znan kot izvrsten tenorist in je bil aktiven član raznih mariborskih pevskih društev. V vseh krogih je bil zaradi svoje vedrega značaja in družabnosti zelo priljubljen. Za njim žaluje soproga Valerija, sin Vojteh ter hčerke Nada. Naj bo našemu rojaku lahka slovenska zemlja, težko prizadetim svojim čene naše iskreno sožalje.

»REGIME FASCISTA« O SOVJETSKOJ UNIJ

Poznati fašistički list »Regime Fascista«, koji izlazi u Gremontu u jednom članku oštro opominje Sovjetsku Rusiju, da bi svaki pokušaj sa njezine strane da zaskoči osovinske sile izazova brz odgovor od strane Adolfa Hitlera i Benita Mussolinija. U nepotpisanom ovom članku organo uglednog prvaka fašističke stranke Farinacchi, tvrdi se, da se Englezi još uvijek nadaju, da će prije nego što kucne posljednji čas, Sovjetska Rusija pokušati zaskočiti os, i time spriječiti uspon osovinskih sila.

NOVI KREDITI ZA ITALIJANSKO MORNARICO

Italijanski ministrički svet je sprejel načrt zakona, ki se nanaša na kredit od 265 milijonov lir namenjenih za vojno mornarico. Prav tako je bil sprejet načrt zakona o izplačevanju vojne škode vsem italijanskim državljanom, ki so jo pretrpeli v sedanjij vojni.

20.000 ITALIJANSKI DELAVCEV V NEMSKI INDUSTRIJI

Po sporazumu, ki je bil zaključen med fašistično konfederacijo in nemškim ministrom za dela, bo Nemčija prevzela 20.000 italijanskih delavcev, ki bodo zaposleni v nemški industriji. Prvi vlak italijanskih delavcev so že prispeli v Nemčijo.

EKSPLOATACIJA NAFTE V ALBANIJI

Italijanska statistika objavlja podatke o eksploataciji nafte v Albaniji. V teku tega leta pokazuje proizvodnja nafte stalni porast. Italija je v Albaniji pridobila v prvi polovici l. 1939. 105.000 ton sirove nafte napram 41.000 tonam v razdobju l. 1938.

Pred Lovranom

*Brod pluzi pjenu i srebrne niti mota na modrom vretenu
Ko galeb oblak u daljini zgini i šiljati se otok stanji u dugu sivu sandolinu
Lovran! — to zbogom nam znači, moja dragano*

ne čim da boli; ljubavi se tek miris u žibot ponese a cujjet mu se zaboravljao lagano.
(»Hrvatska revija«)

NIKOLA LANK

JURICEV KUTIĆ

(Iz »Malog Istraninax« br. 9-10)

Otae nakon što je Jurica pošteno natukao: Tako! Sada sam te kaznio, jer si bio nepošastan. Dobio si što te ide, da ti to ostane u pameti!

Jurici: Ali oče, pa moja pamet nije na onom mjestu po kojem si me ti tukao.

Učitelj: Dakle, kaže ti meni, Juricu, što vidimo nad sobom, kada smo vani u prirodi?

Jurici: Modro nebo! odgovori Juricu!

Učitelj: Dobro! Ali ako pada kiša?

Jurici: Kišobran, gospodine učitelju!

Otae: Upamti, sine moj, što tiho nauči to mu nitko ne može oduzeti.

Jurci: To je istina, oče, ali što tko ne nauči, to mu se još manje može oduzeti.

Učitelj: Reci mi, Juricu, kako su se zvali ljudi, koji su u starom vijeku živjeli kraj rijeke Nila?

Jurici: Znam, gospodine učitelju. Zovem ih mumije.

Ernest Radetić:

KAD JE ZORA PUCALA..

— Čekajte, ljudi, ne ču ja da ubijen u ditehu volju. Ma kada ste mu vi tolike predike jur zidili, kada ste tu strotu Zvanu insempljali da će je biti sin gospodnin, vokato, profesor, sudac, kapitan, pop, biskup, pak i papa, pustite da je i ja zapitam: A ne bi li bilo bolje, Zvana, da vam je sin doma usta? Na svojoj zemlji pod svojim krovom, na staron didovon ognjištu? Vi niste tako velika sirota i njemu ne bi bila sila, da hozeva po tujih zurnadach za bokun palente.

— Ne bi, fala Bogu, preplaheno će Zvana, iznemadajna takovim preokretom razgovora. Smetena sva se je uvukla u svoju plaštenku.

— Znae, teta Zvana, da bi Jakov bila najveći gospodin, da ustane doma pa svojoj zemlji? Kona bi — ma za sebe, ora bi — ma za sebe, koslja bi — ma za sebe, irga bi — ma za sebe. Ničigov sluga ne bi bija, ničigov hlapac. Nenoga gospodara ne bi ima nad sobom do Boga na nebu i cesara na zemlji. Sam bi bija svoj gospodar, a to je najveći gospodin. Ki je danas tako veliki gospodin, kako će je gospodin dobar kmet? Financa, jandarmo, majestar, kapostacion, sudac? Implejgato? Sve su to sluge, sluge, jidaci hlapci... ča služe goremu od sebe i vaiki su u strahu za svoj prokleti bokun kruha za koji služe...

— Stani Jovakin! To nisu beside za dite ča putuje u novo življenje... Jakove, dite moje, samo napridi. Narod naš brižan te čeka! Krvavo su mu potribni studijani ljudi od njigove krvi. Potribniji su mu od kruha svakidašnjega. Ko ti bude kada teško, ne stani, ne preni se truda i muke. Znaj da svi mi čekamo na te, da gledamo u te, kako u Boga... Slušaj mene staroga župana i domisli se na današnji dan. Narod te čeka, narodu si potriban...

— Ne ču stati, Barba! Ne ču tako me Bog pomoga i lipa Mat! Božja... zaneasao se diejak. Zvana je plakala. Sve ju je to potrestlo. Sva ona najraznolikija čuvstva što su joj već nekoliko dana kipekla u duši sad su provalila i ona je briznula u grčeviti plač.

Taj je plač djelovao zarazno. Jakov stane takoder šmrcati, a onda zašli i on. Barba i Jure i Barba Jure bili su kakoder ganuti. Sav je taj razgovor, tako lijepo započeo nekako skrenuo. I njih kao da je nešto stisnulo u grlu. Zanjemise.

A Jovakin stisne srdito zube, ljutiti i na sebe što je u nezgodnom času izlanuo svoje najintimnije misli, na ove glagoljive starce, a na koncu i na lijebene magarce, koji su tako sporo odmicali, da je do takovih razgovora došlo.

— Va, eri, vrazje blago na! raspali se i ubode palicom magarce pod rep.

A magarici povukoše da im se kočija na vratu pod jarmom skvrčila. Izoči pojuri po ravnoj cesti.

— Bog Barba Jure, Bog vikne Jovakin...

— Bog Zvana, Bog dite moje! I Bog daj sriču! viknuli su još stari. Zvana je mahнула rukom, nešto doviknula i nastavila plakati...

Bili su kod šprahovice, velike prostrane lovke kraj ceste, koja vodi iz Poreča u Pazin, a nedaleko sela Bašića. Jutro je bilo divno. Trsje uz cestu zelenilo se kao more. Krupni grozdovi visjeli su, prepuni dragocjenog soka, priljevujući se — vlažni od jutarnje rose, u hiljadu dugih boja.

Priroda se je budila, seljaci iz Bašića dovodili su volove na napanje na lokvu. Čulo se zveckanje zvonaca, pjevanje pastira i pastirica, pučuranje prepelica i cvrkvi lastavica, koje su se već zaljetale iz gnjezda i naganjale se nad lokvom u lovu za kukcima i komarcima. Medju trsjem skakutao je slok, koji se prikrao pod grozd i kljucao slatko zrnje...

Nebo je bilo ko krv. Pucala je zora, sunčane su zrake već probijale oblake i svaki tren imalo je jutarnje sunce da probije krozguro rumenilo i plane u svem svom sjavu...

Prizor je bilo veličanstven.

Jakov je gledao zapanjeno. I u času kad je sunce granulo, kad je razbilo noćni mrak i probilo oblake, klikne tako glasno da se Zvana tgnula.

— Zora puca bit će dana... (Konac prvog poglavlja)